Neljapäev, 6. oktoober 2022

P9_TA(2022)0351

Humanitaar- ja inimõiguste hetkeolukord Etioopias Tigrays, eelkõige laste puhu

Euroopa Parlamendi 6. oktoobri 2022. aasta resolutsioon hiljutise humanitaar- ja inimõiguste olukorra kohta Etioopias Tigrays, eelkõige laste olukorra kohta (2022/2858(RSP))

(2023/C 132/10)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Tigray ja Etioopia kohta, eriti 26. novembri 2020. aasta resolutsiooni ([1]) ja 7. oktoobri 2021. aasta resolutsiooni ([2]),

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,

— võttes arvesse inimõiguste ja rahvaste õiguste Aafrika hartat,

— võttes arvesse 1949. aasta neljandat Genfi konventsiooni tsiviilisikute kaitse kohta sõja ajal ning selle 1977. aasta ja 2005. aasta lisaprotokolle,

— võttes arvesse 1951. aasta ÜRO pagulasseisundi konventsiooni ja selle 1967. aasta protokolli,

— võttes arvesse Etioopia inimõiguste komisjoni ja ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo 3. novembri 2021. aasta aruannet kõigi Etioopia Demokraatliku Liitvabariigi Tigray piirkonna konfliktiosaliste poolt toime pandud väidetavate rahvusvaheliste inimõiguste, humanitaar- ja pagulasõiguse rikkumiste kohta ning Etioopia inimõiguste komisjoni 11. märtsi 2022. aasta aruannet inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumiste kohta Etioopia Afari ja Amhara piirkonnas 2021. aasta septembrist detsembrini,

— võttes arvesse ÜRO Inimõiguste Nõukogu 17. detsembri 2021. aasta resolutsiooni, millega asutatakse rahvusvaheline inimõiguste ekspertide komisjon, et uurida põhjalikult ja erapooletult väidetavaid rikkumisi ja kuritarvitusi, mille on alates 3. novembrist 2020 toime pannud kõik Etioopia konfliktiosalised,

— võttes arvesse Etioopiat käsitleva rahvusvahelise inimõiguste ekspertide komisjoni 19. septembri 2022. aasta aruannet,

— võttes arvesse ÜRO lapse õiguste konventsiooni,

— võttes arvesse Cotonou lepingut,

— võttes arvesse kodukorra artikli 144 lõiget 5 ja artikli 132 lõiget 4,

A. arvestades, et see 23 kuud väldanud konflikt on põhjustanud inimtegevusest tingitud kriisi ning ulatuslikke inimkannatusi, mis oleksid täielikult välditavad; arvestades, et humanitaarolukord kogu Etioopias on konfliktide, põua ja ulatusliku riigisisese sundrände tõttu endiselt dramaatiline; arvestades, et Etioopia föderaalvalitsuse sõjalennukid pommitasid 24. augustil 2022 lasteaeda Tigrays Mekelles, mille tagajärjel hukkusid lapsed;

B. arvestades, et pärast seda, kui Etioopia föderaalvalitsus kuulutas 2022. aasta märtsis välja humanitaarrahu, loobus ta osaliselt Tigray piiramisest, kuid seal on endiselt puudus hädavajalikest kaupadest, sealhulgas toidust, ravimitest ja kütusest;

C. arvestades, et vähem kaitstud rühmad, eelkõige naised ja lapsed, kannatavad käimasoleva Tigray konflikti tõttu kõige rohkem ja vajavad hädasti kaitset; arvestades, et Tigray lapsed on rängalt kannatanud näljahäda, vägivalla, arstiabi ja hariduse puudumise, perekondade ümberasumise, sunniviisilise ümberpaigutamise ja pideva trauma mõjude all;

([1]) ELT C 425, 20.10.2021, lk 132.
([2]) ELT C 132, 24.3.2022, lk 205.

D. arvestades, et 1. oktoobril 2022. aastal kutsus Aafrika Liit nii Etioopia valitsust kui ka Tigray ametivõime 8. oktoobril 2022. aastal Lõuna-Aafrikas toimuvatele rahukõnelustele; arvestades, et neid rahukõnelusi vahendab Aafrika Liidu eriesindaja Olusegun Obasanjo, keda toetavad Keenia endine president Uhuru Kenyatta ja Lõuna-Aafrika endine asepresident Phumzile Mlambo-Ngcuk; arvestades, et 5. oktoobril 2022. aastal võttis Etioopia valitsus selle kutse vastu;

E. arvestades, et naised ja lapsed on jätkuvalt ettekavatsetud ja ettekavatsemata pommirünnakute, tulistamiste, tapmiste ja muude vägivallaaktide sihtmärgiks kõigi konfliktiosaliste sõjategevuse ja etnilise vägivalla käigus;

F. arvestades, et kõik võitlejad kasutavad endiselt ulatuslikult vägistamist ja muud naiste- ja tütarlastevastast seksuaalvägivalda lisaks tapmisähvardustele, rahvuspõhistele solvangutele ja seksuaalorjuses pidamisele; arvestades, et riigisiseselt ümberasustatud pagulastest naistel ja lastel on suurem oht, et nad röövitakse ja nendega kaubitsetakse seksuaalse ärakasutamise eesmärgil;

G. arvestades, et kogu konflikti vältel on ainus püsiv nähtus olnud see, et kõik konfliktiosalised on toime pannud arvukalt väidetavaid jämedaid inimõiguste, humanitaar- ja pagulasõiguse rikkumisi; arvestades, et peaaegu pool miljonit etiooplast on hukkunud vägivalla ja näljahäda tõttu ning enam kui 1,6 miljonit inimest on selle konflikti tõttu põgenikuks muutunud; arvestades, et alates sõja algusest on sajad tuhanded tsiviilelanikud olnud sunnitud põgenema, neid on tapetud või nad on kogenud seksuaalset ja soolist vägivalda, massilist meelevaldset kinnipidamist, röövimisi, humanitaarabi ja põhiteenuste andmisest keeldumist, abisaadetiste rüüstamist ja nende suunamist sõduritele;

H. arvestades, et iga kolmas alla viieaastane Tigray laps ja pooled kõigist rasedatest ja rinnaga toitvatest naistest kannatavad alatoitumuse all; arvestades, et Etioopias vajab humanitaarabi ligikaudu 20 miljonit inimest, neist peaaegu kolm neljandikku on naised ja lapsed; arvestades, et Etioopias on rängim põud pärast 1981. aastat, mistõttu hinnanguliselt 7,4 miljonit inimest kannatab tõsise toiduga kindlustamatuse all;

I. arvestades, et nende Tigray laste osakaal, keda rutiinselt vaktsineeritakse, on Etioopia vägede kehtestatud blokaadist tingitud tarnenappuse tõttu järsult vähenenud; arvestades, et sagenevad surmavad haigused, nagu leetrid, teetanus ja läkaköha;

J. arvestades, et Etioopia kodusõja tõttu jääb Tigrays hariduseta kokku 1,39 miljonit last; arvestades, et Tigray haridussektor on püsivalt kannatada saanud surmajuhtumite arvu ja koolisüsteemi hävimise ulatuse tõttu; arvestades, et haridussektoris on tapetud 346 meest ja 1 798 naist (kokku 2 164 inimest), sealhulgas õpilasi;

K. arvestades, et konflikti algusest alates on humanitaarabiorganisatsioonide juurdepääsu konfliktipiirkondadele süstemaatiliselt takistatud, hoolimata rahvusvahelise üldsuse ja humanitaarabiorganisatsioonide korduvatest üleskutsetest tagada asjaomastele sidusrühmadele takistamatu, püsiv ja turvaline juurdepääs; arvestades, et kõik konfliktiosalised käituvad humanitaartöötajatega vägivaldselt; arvestades, et konflikti algusest saadik on tapetud vähemalt 23 humanitaartöötajat;

L. arvestades, et valitsuse kehtestatud piirangud, sealhulgas side katkestamine ja Tigrays ning Afari ja Amhara piirkondades, kus konflikt on laienenud, toimuvatest sündmustest teatamise tõkestamine on tõsiselt pärssinud juurdepääsu reaalajas teabele; arvestades, et need sidekatkestused ja sõltumatute vaatlejate füüsilise juurdepääsu piiramine konfliktist mõjutatud piirkondadele on tõsiselt takistanud inimõiguste rikkumiste dokumenteerimist;

M. arvestades, et Etioopiat käsitlev ÜRO rahvusvaheline inimõiguste ekspertide komisjon avaldas 19. septembril 2022. aasta aruande, milles järeldati, et on põhjendatult alust arvata, et konfliktiosalised on toime pannud sõjakuritegusid ning inimõiguste rikkumisi ja kuritarvitusi;

N. arvestades, et Eritreal on selles konfliktis olnud väga hävitav roll ja ta on Tigray konflikti sisenedes aidanud kaasa selle eskaleerumisele; arvestades, et alates septembri 2022. aasta lõpust on levitatud meediakajastusi Eritrea järjekordse sisenemise kohta Tigray põhjaosasse;

O. arvestades, et septembris 2022 andsid Tigray Rahvavabastusrinne ja Etioopia valitsus märku valmisolekust osaleda Aafrika Liidu juhitavas rahuprotsessis;

1. kordab tungivalt oma nõudmist lõpetada koheselt vaenutegevus ja kehtestada eeltingimusteta relvarahu Tigrays ja naaberpiirkondades;

2. nõuab humanitaarabi viivitamatut, täielikku, turvalist ja püsivat kättesaadavust kõigile piirkonna konfliktist mõjutatud isikutele;

3. väljendab suurt heameelt Aafrika Liidu kutse üle pidada 8. oktoobril 2022. aastal Lõuna-Aafrikas rahukõnelusi; julgustab kõiki pooli seda kutset vastu võtma ja alustama neid kõnelusi heas usus ning dialoogi, leppimise ja rahu vaimus;

4. nõuab põhiseadusliku korra viivitamatut taastamist ja relvarahu järelevalvemehhanismi loomist; väljendab toetust kõikidele diplomaatilistele pingutustele lõpetada Etioopias kestev konflikt, eelkõige Aafrika Liidu vahendamise kaudu;

5. mõistab teravalt hukka tsiviilisikute tahtliku ründamise kõigi vaenupoolte poolt ja laste värbamise teatavate sõdivate poolte poolt, millest on teada antud; tuletab meelde, et tahtlikud rünnakud tsiviilisikute vastu, laste sihtmärgiks võtmine ning lapssõdurite värbamine ja kasutamine kujutavad endast sõja- ja inimsusevastaseid kuritegusid;

6. mõistab hukka Eritrea vägede sissetungi Tigraysse; mõistab hukka Eritrea vägede poolt Etioopia sõja ajal toime pandud sõjakuriteod ja inimõiguste rikkumised; nõuab tungivalt, et Eritrea valitsus viiks oma väed Etioopiast viivitamata ja püsivalt välja ning tagaks vastutusele võtmise sõjakuritegude eest;

7. kutsub kõiki Etioopia ametiasutusi, eelkõige föderaalvalitsust ning Tigray, Amhara ja Afari piirkondlikke valitsusi üles järgima kõrgeimaid inimõiguste standardeid, et tegeleda esmajärjekorras kõige vähem kaitstud isikute, eelkõige laste ja naiste vastu toime pandud raskete sõjakuritegudega ning kaitsta oma noori kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga;

8. on hämmastunud teadetest laste, naiste ja meeste vastu suunatud vägistamiste ja seksuaalse vägivalla kuritegude kohta, mille on jahmatavapanevas ulatuses toime pannud kõik sõdivad pooled; on väga mures teadete pärast, et Tigray, Amhara ja Afaria lapsi on tapetud ja sandistatud etnilise päritolu alusel, mis on sõjakuritegu ja kujutab endast etnilist puhastamist, ning nõuab, et nendele kuritegudele pööratakse koheselt tähelepanu;

9. kordab üleskutset kõigile sõdivatele jõududele austada rahvusvahelisi inimõigusi ning rahvusvahelist humanitaarõigust ja pagulasõigust; kutsub Etioopia föderaalvalitsust ja Tigray piirkondlikku valitsust üles tagama käimasoleva konflikti ajal toime pandud sõjakuritegude toimepanijate vastutusele võtmine; rõhutab vajadust koostöö järele kohalike ja rahvusvaheliste osalejate vahel, eelkõige Etioopia inimõiguste komisjoni ja ÜRO Inimõiguste Nõukogu vahel, et tagada kõigi sõjakuritegude ja inimsusvastaste kuritegude ohvrite ja ellujäänute õiguskaitse;

10. nõuab, et kõigil Etioopia tütarlastel ja naistel peaks olema juurdepääs seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning seonduvatele õigustele; nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid suurendaksid toetust seksuaal- ja reproduktiivtervise ning seonduvate õigustega seotud teenustele, eelkõige rasestumisvastaste vahendite ja ohutu abordi kättesaadavusele, pöörates erilist tähelepanu nende kättesaadavuse tagamisele sõjast ja humanitaarkatastroofist mõjutatud Etioopia piirkondades; kutsub Etioopia valitsust üles täitma oma kohustust uurida paljusid tõsiseid soolise vägivalla juhtumeid, mille on konflikti ajal toime pannud kõik sõdivad pooled;

11. peab murettekitavaks teateid lastega sõlmitud abielude ja lapstööjõu kasutamise, inimkaubanduse ja seksi müümise sagenemise kohta, mis on meeleheitlikud vahendid ellujäämiseks sõjast ja humanitaarkatastroofist mõjutatud Etioopia piirkondades;

12. nõuab meetmete võtmist Tigray, Amhara, Afari ja Eritrea pagulaste ja riigisiseste põgenike röövimise, nendega kaubitsemise ja nende seksuaalse ärakasutamise vastu ning kõigi ohvrite abistamist ja kaitsmist ilma diskrimineerimiseta rassilise või etnilise päritolu, rahvuse, puude, vanuse, soo või seksuaalse sättumuse alusel;

13. nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid suurendaksid toetust naistele ja lastele, sealhulgas vägistamise tagajärjel sündinud lastele mõeldud hädaabi rehabilitatsiooni keskustele, kus kaitstakse ja rehabiliteeritakse soolise vägivalla, inimkaubanduse ja seksuaalse ärakasutamise ohvreid; rõhutab, kui oluline on pakkuda ohvritele peavarju, psühhosotsiaalseid teenuseid ja kutseõpet, ning nõuab olemasolevatele varjupaikadele täiendavat tuge;

14. tuletab meelde, et kohtuvälised hukkamised, kadunuks jääma sundimine, meelevaldne kinnipidamine, piinamine ja väärkohtlemine, sundümberasustamine, seksuaalne ja sooline vägivald, vägistamine ja grupiviisiline vägistamine, rünnakud abitöötajate vastu, rünnakud tsiviiltaristu vastu, nagu koolid ja haiglad, ning avaliku ja eraomandi hävitamine ja rüüstamine on rahvusvahelise õiguse kohaselt sõjakuriteod;

15. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles toetama riigisiseseid vastutusele võtmise algatusi, mis põhinevad üksnes selgetel, läbipaistvatel, tõhusatel ja mõõdetavatel võrdlusalustel, mis tagavad ohvrite ja ellujäänute jaoks sõltumatu ja erapooletu õigusemõistmise ja süüdlaste vastutusele võtmise;

16. mõistab teravalt hukka näljutamise sõjapidamise vahendina; tuletab meelde, et toidu kohaletoimetamise ja tervishoiuteenuste osutamise takistamine ning nende teenuste keelamine kujutavad endast inimsusevastaseid kuritegusid; tuletab meelde, et humanitaarabi ja muu abi põhineb humaansuse, erapooletuse, neutraalsuse ja sõltumatuse põhimõtetel;

17. kordab oma üleskutset taastada täielikult põhilised avalikud teenused, nagu elektritaristu, pangandusteenused, koolid ja haiglad, ning kaotada Tigrays viivitamata telekommunikatsioonipiirangud;

18. kutsub riiklikke ja piirkondlikke ametiasutusi üles tagama, et riigisisestel põgenikel ja pagulastel oleks õigus vabatahtlikult turvaliselt oma koju või elukohta tagasi pöörduda, ning looma õiglase, juurdepääsetava ja sõltumatu mehhanismi eluasemele, varale ja maale tekitatud kahju või kahjustuste hüvitamiseks; nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid abistaksid ja toetaksid tagasisaatmise korraldamist ja järelevalvet;

19. mõistab teravalt hukka asjaolu, et erakorraline seisukord on toonud kaasa etnilistel põhjustel arreteerimisi, ahistamist, peksmist ja ajakirjanike ründamist; nõuab, et viivitamata vabastataks kõik meelevaldselt kinni peetud ajakirjanikud ning tagataks väljendus- ja sõnavabadus; kutsub sõdivaid pooli üles tagama vaba juurdepääsu ajakirjandusele ja võimaldama ajakirjanikel teha oma tööd turvaliselt;

20. väljendab muret sõltumatute humanitaartöötajate turvalisuse ja heaolu pärast piirkonnas; mõistab teravalt hukka kõik rünnakud humanitaarabitöötajate ja elutähtsa taristu vastu ning ÜRO humanitaartarnete pideva konfiskeerimise;

21. kordab oma üleskutset Etioopia ametivõimudele ühineda Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudiga ja see ratifitseerida; rõhutab vajadust sõltumatu ja erapooletu mehhanismi järele, et tegeleda jätkuvate rikkumiste ja nende eest vastutusele võtmisega;

22. kutsub kõiki sõdivaid pooli üles lõpetama viivitamata vaenutegevuse ja jõudma ilma eeltingimusteta ametliku relvarahukokkuleppeni; kordab oma nõudmist, et riigisisene dialoog peab olema võimalikult kaasav, laiaulatuslik ja läbipaistev ning hõlmama kodanikuühiskonna ja opositsioonierakondade esindajaid, et täita eesmärk olla leppimise tõeline katalüsaator; nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid osaleksid täiel määral rahuprotsessis, et tagada selle usaldusväärne edenemine;

23. võtab teadmiseks mõned positiivsed suundumused riigis, näiteks 24. märtsil 2022 humanitaarsetel kaalutlustel kehtestatud vaherahu ja mõnede poliitvangide vabastamine, humanitaarabi parem kättesaadavus vaherahu ajal ning Etioopia valitsuse ja Tigray juhtkonna avalikud deklaratsioonid selle kohta, et nad on valmis osalema Aafrika Liidu juhitavatel rahukõnelustel;

24. väljendab heameelt Aafrika Liidu Aafrika Sarve piirkonna kõrge esindaja Olusegun Obasanjo volituste uuendamise üle; ootab edasisi meetmeid pärast avaldusi Aafrika Liidu kõrgetasemeliste vahendajate kolmiku eeldatava määramise kohta, et seada prioriteediks alalise relvarahu kokkuleppe sõlmimine, takistamatu juurdepääs humanitaarabile kõikidel aladel ja Eritrea vägede viivitamatu väljaviimine, ning hõlbustada vastutusele võtmist ja sisemist leppimist; nõuab kõnealuste vahendajate kohest määramist;

25. kordab üleskutset ELile ja selle liikmesriikidele võtta meetmeid inimõiguste kaitsmiseks ja kehtestada kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi kaudu sanktsioonid inimõiguste rikkumiste toimepanijate suhtes;

26. rõhutab, et pagulaste olukord piirkonnas halveneb jätkuvalt; kutsub sellega seoses ELi ja kõiki selle liikmesriike üles kiirendama inimeste ümberasustamist sellest piirkonnast, andma ohustatud isikutele humanitaarviisasid ja hõlbustama perekondade taasühinemist; kutsub ELi ja selle liikmesriike üles tagama ELis rahvusvahelise kaitse tõhusa kättesaadavuse ning rahvusvahelist kaitset taotlevate isikute põhiõiguste austamise kooskõlas ELi ja rahvusvahelise õigusega;

27. toetab seda, et komisjon on lükanud alates 2020. aasta detsembrist edasi eelarvetoetuse väljamakseid Etioopia valitsusele; kutsub komisjoni üles jätkama piirkonnale elutähtsa abi andmist, mis on suunatud kodanikuühiskonnale ja sõltumatutele humanitaarorganisatsioonidele, ning suurendama pingutusi laste turvalisuse tagamiseks; palub komisjonil eelarvetoetuse piiramist uuesti kaaluda ja piirduda rakendusmeetmetega, et võimaldada arenguprojektide jätkuvat rakendamist väljaspool konfliktipiirkonda;

28. peab äärmiselt kahetsusväärseks asjaolu, et ÜRO Julgeolekunõukogu ei ole suutnud tegeleda Etioopia ja selle piirkonna olukorraga tõhusalt; nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid paluksid ÜRO Julgeolekunõukogult Etioopia ja selle piirkonna teemaliste korrapäraste avalike kohtumiste korraldamist ning sihipäraste ja otsustavate meetmete võtmist, et tagada takistamatu juurdepääs humanitaarabile, võimaldada tsiviilisikute kaitset, teha lõpp rahvusvahelise õiguse ränkadele rikkumistele ja tagada hirmutegude toimepanijate vastutuselevõtmine;

29. tuletab meelde, et oma 17. detsembri 2021. aasta resolutsioonis S-33/1 inimõiguste olukorra kohta Etioopias otsustas ÜRO Inimõiguste Nõukogu moodustada Etioopiat käsitleva rahvusvahelise inimõiguste ekspertide komisjoni (ICHREE); nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid toetaksid ÜRO poolt piisavate rahaliste vahendite eraldamist Etioopiat käsitleva rahvusvahelise inimõiguste ekspertide komisjonile, ning nõuab, et Etioopia föderaalvalitsus hõlbustaks selle komisjoni takistamatut juurdepääsu; kutsub ÜRO Inimõiguste Nõukogu üles uuendama Etioopiat käsitleva rahvusvahelise inimõiguste ekspertide komisjoni volitusi ning andma talle piisavalt aega, tehnilist abi ja eelarvevahendeid, mida on vaja tema volituste rakendamiseks, ilma et see piiraks volituste ajalist või geograafilist ulatust;

30. tunnustab ÜRO Inimõiguste Nõukogu Etioopiat käsitleva rahvusvahelise inimõiguste ekspertide komisjoni 19. septembri 2022. aasta aruande (A/HRC/51/46) järeldusi, milles dokumenteeritakse sõjakuritegusid; kutsub komisjoni üles hindama ja kasutama neid järeldusi ja soovitusi ning kutsub Etioopia ametivõime üles neid tulemusi tunnistama, et taastada inimõiguste kaitse ja töötada sõjakuritegude ohvrite õiguskaitse nimel; kutsub lisaks kõiki konfliktiosalisi üles toetama ÜRO inimõiguste ametniku ja Etioopia inimõiguste komisjoni ühise uurimise käigus esitatud soovitusi;

31. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, Etioopia föderaalvalitsusele ja föderatsioonikojale, Tigray ametivõimudele, Eritrea Riigi valitsusele, Ida-Aafrika Arenguühenduse, Aafrika Liidu ja selle liikmesriikide valitsustele, Üleaafrikalisele Parlamendile ning AKV-ELi parlamentaarsele ühisassambleele.